

מכלול - יח' הערכה ומחקר
קרן שלום לפיתוח שורותים לאדם עם מוגבלות
שכלית התפתחותית ברשות המקומות

תעסוקה נתמכת

ד"ר עדי לוי-ורד - מרכזת יח' מכלול

מיה סבג - עוזרת מחקר יח' מכלול

2015

מכלול - יחי הערכה ומחקר
קרן שלם לפיתוח שורותים לאדם עם מוגבלות
שכלית התפתחותית ברשות המקומות

דגשים מתוך סקירת הספרות

א. ממצאים על תרומה כללית של תעסוקה לאנשים עם מש"ה

- אנשים עם מש"ה המועסקים הן במע"ש והן בשוק החופשי תופסים את העבודה כמשמעותית ותורמת לתחושת ההערכה העצמית שלהם, וכי הצלחתם בעבודה תורמת לחיזוק ביטחונם העצמי (בוקניק, 2012). לעבודה נודעת חשיבות מיוחדת עבור אנשים עם מוגבלויות, כיוון שהיא מאפשרת הפחתה של הבידוד החברתי אותו הם חווים, עקב מחסומים חברתיים והעסקה לא שוויונית בשוק החופשי.
- מודל התעסוקה הנתמכת, כפי שבא לידי-ביטוי באנגליה, מביא לשילוב אופטימאלי מבחינה תעסוקתית, שכן העובדים מקבלים שכר שווה לזה שמקבלים אנשים ללא מש"ה העובדים באותם תפקידים. עובדים אלה אף חווים תחושת ביטחון תעסוקתי.

מכלל - יחידת המחקר ומחקר

קרן שלם לפיתוח שרתים לאדם עם מגבלות
שכלית התפתחותית ברשות המקומית

ב. השוואה בין תעסוקה במע"ש לתעסוקה נתמכת

- תעסוקה נתמכת מוזכרת כמסגרת המעניקה לאנשים עם מש"ה מידה רבה יותר של **עצמאות, יכולת קבלת החלטות ורווחה נפשית**, ביחס לתעסוקה במע"ש.
- במחקר שערך קימרה (Cimera, 2011), בו **בוצעה השוואה בין עובדים שהועסקו תחילה במע"ש לפני יציאתם לשוק החופשי**, לעומת עובדים שהחלו את עבודתם ישר בשוק החופשי, הוצגו מספר ממצאים:
 - א- לתעסוקה ראשונית במע"ש, לעומת חוסר העסקה, אין השפעה על הסיכוי להיות מועסק בשוק החופשי במסגרת תוכניות תעסוקה נתמכת;
 - ב- אנשים עם מש"ה שלא הועסקו במע"ש לפני ההעסקה בשוק החופשי הרוויחו יותר באופן ממוצע לשבוע, לעומת חבריהם שכן הועסקו במע"שים, ואף עבדו יותר שעות בשבוע;
 - ג- עלויות השיקום וההכשרה התעסוקתית עבור אנשים שלא הועסקו קודם לכן במע"ש היו נמוכות יותר ביחס לאלו שכן עבדו קודם לכן במע"שים.
- במחקרם של באייר ועמיתיו (Beyer, Brown, Akandi & Rapley, 2010) נמצא כי ברמה האובייקטיבית, **איכות החיים של אנשים עם מש"ה המושמים בתוכניות תעסוקה נתמכת הינה גבוהה יותר לעומת אנשים עם מש"ה העובדים במע"ש**. כמו כן, אנשים עם מש"ה בתוכניות תעסוקה נתמכת דיווחו על **בריאות טובה יותר, יצרנות רבה יותר ורווחה נפשית גבוהה יותר לעומת אנשים עם מש"ה שעובדים במע"ש**.

ג. ממצאים מתוך דגמים ומודלים של תעסוקה נתמכת

- בונד ועמיתיו (Bond, Drake & Becker, 2012) בחנו את מודל התעסוקה הנתמכת האינדיבידואלית (Individual Placement and Support- IPS) עבור אנשים עם הפרעות פסיכו-פתולוגיות. החוקרים מצאו כי בקרב אוכלוסייה זו **60% מתוך מחפשי העבודה מוצאים עבודה בשוק החופשי בעזרת התכנית (המודל), לעומת 25% בלבד שמוצאים עבודה ללא סיוע התכנית.** נמצא אף כי אלה שמצאו עבודה בסיוע התכנית הועסקו לזמן ארוך יותר. **יתכן כי יש מקום לפתח מודל מקביל המותאם לאנשים עם מש"ה, כך שישזכו לשילוב מוצלח יותר וארוך טווח בשוק החופשי.**

מכלל - יח הערכה ומחקר

קרן שלם לפיתוח שרתים לאדם עם מגבלות
שכלית התפתחותית ברשות המקומית

ג. ממצאים מתוך דגמים ומודלים של תעסוקה נתמכת

- **תעסוקה מעברית** מהווה דגם של תעסוקה נתמכת, ויכולה להוות שלב חשיפה ראשוני, דרך שני הדגמים הנפוצים כיום:
 - **דגם א' - שלוחות מתוך מסגרות מוגנות** - העובדים עם מוגבלות שייכים למסגרת מוגנת ודרכה הם מושמים לעבודה באופן חלקי בארגונים בשוק החופשי (יום אחד עד שלושה ימים בשבוע), בשילוב עם עבודה במסגרת המוגנת;
 - **דגם ב' - מודל שילוב מלא** בשוק החופשי כקבוצות או כיחידים.
 - (בשני המקרים החשיפה לתעסוקה בשוק החופשי היא לתקופה מוגבלת של חצי שנה עד שנה).

מכלל - יחידה הערכה ומחקר

קרן שלם לפיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות
שכלית התפתחותית ברשות המקומית

ד. ממצאים בנוגע לבחירת אפיק תעסוקתי

- מחקרים קודמים מראים כי בבחירת אפיק תעסוקתי, תמיכה, ועידוד לשימור ההעסקה בקרב אנשים עם מש"ה - קיימת חשיבות להשפעת בני משפחה (Ankeny, Wilkins & Spain, 2009; Dixon & Reddacliff, 2001).
- מנגד, נראה כי **בתי הספר אינם לוקחים חלק גדול מספיק בעיצוב העתיד התעסוקתי של מתבגרים עם מש"ה**, שכן הם לרוב אינם מספקים סיוע בקביעת יעדים בתחום התעסוקה (Trainor, Carter, Owens & Swedeen, 2008) ואינם מאפשרים התנסויות המדמות עבודה בעולם האמיתי (Guy, Sitlington,) (Larsen & Frank, 2006).
- על-פי רוב, אנשים עם מש"ה התייחסו לקרוב משפחה אחד לפחות שהיווה עבורם גורם משפיע בבחירת עבודה. ישנה חשיבות לקיומו של רצף חינוכי-תעסוקתי, כאשר המעבר מבית הספר לעבודה בשוק החופשי מחייב שיתוף פעולה קרוב, רציף ודינאמי בין גורמי החינוך וגורמי השיקום והתעסוקה (שרעבי ומרגלית, 2012).

ד. ממצאים בנוגע לבחירת אפיק תעסוקתי

- נמצא כי אנשים עם מש"ה מעדיפים עבודה שתורמת לחברה, ואף מעדיפים עבודה בארגונים ציבוריים וממשלתיים לעומת ארגונים פרטיים (Ali et al., 2011).
- היבט נוסף אותו לוקחים בחשבון אנשים עם מוגבלויות בבחירת עבודה הוא גמישות בתנאי העבודה (Ali et al., 2011), וזאת על מנת שיוכלו להתמודד כהלכה עם קשיים בריאותיים או בעיות בהגעה למקום העבודה. יש לציין כי מתן התאמות (מצד המעסיקים) בתנאי העבודה נמצאו בקשר חיובי עם רווחה נפשית של העובדים בעלי מוגבלויות, ואף מיתנו את האפקט השלילי של תעסוקה זמנית או חלקית.

מכלל - יח הערכה ומחקר

קרן שלם לפתוח שרתים לאדם עם מוגבלות
שכלית התפתחותית ברשות המקומות

ה. ממצאים נוספים ביחס לקשיים ואתגרים בתעסוקה נתמכת

- יועצי השמה טוענים כי קיים קושי באיתור מעסיקים שמוכנים להעסיק אנשים עם מש"ה, ואף קיים קושי במציאת עבודות שעובדים עם מש"ה יוכלו לעמוד בדרישותיהן.
- נמצא כי לסוג המוגבלות ישנה השפעה על המידה בה עובדים עם מוגבלויות יתקבלו חברתית בארגון. מעניין כי אנשים עם מש"ה נמצאו כמופלים פחות ביחס לאנשים עם מחלות נפשיות.
- מעסיקים שמכירים את תקנות שכר המינימום המותאם (2002), **תפסו את העובדים עם מש"ה כבעלי מיומנות תעסוקתית גבוהה יותר** מאשר מעסיקים שלא הכירו את התקנה (פיין ודבדבני, 2013).

מכלל - יז הערכה ומחקר

קרן שלם לפתוח שרתים לאדם עם מוגבלות
שכלית התפתחותית ברשות המקומות